

UKOŃCZENIE SĄDOWEGO POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO

Monika Ged

BIBLIOTEKA SĄDOWA

UKOŃCZENIE SĄDOWEGO POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO

Monika Ged

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Recenzent

Dr hab. Tadeusz Zembrzuski, prof. UW

Wydawca

Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący

Dorota Lebedzińska

Opracowanie redakcyjne

Violet Design

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-219-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
Rozdział I	
Pojęcie i sposoby ukończenia sądowego postępowania egzekucyjnego	17
1.1. Zagadnienia wstępne	17
1.1.1. Postępowanie egzekucyjne oraz egzekucja sądowa.....	18
1.1.2. Sprawa egzekucyjna	25
1.1.3. Przedmiot postępowania egzekucyjnego oraz przedmiot egzekucji sądowej.....	28
1.1.4. Cel postępowania egzekucyjnego	30
1.2. Pojęcie ukończenia postępowania egzekucyjnego	33
1.3. Charakter czynności skutkujących ukończeniem postępowania egzekucyjnego.....	37
1.4. Instytucja umorzenia sądowego postępowania egzekucyjnego.....	40
1.5. Całkowite a częściowe ukończenie postępowania egzekucyjnego	45
1.5.1. Całkowite a częściowe zaspokojenie roszczenia wierzyciela.....	45
1.5.2. Całkowite a częściowe umorzenie postępowania egzekucyjnego	48
Podsumowanie	49
Rozdział II	
Ukończenie postępowania egzekucyjnego w inny sposób niż przez jego umorzenie	51
2.1. Czynności faktyczne i procesowe decydujące o ukończeniu postępowania egzekucyjnego	51
2.2. Rozumienie zwrotu „świadczenie wyegzekwowane”	64
2.3. Stwierdzenie ukończenia postępowania egzekucyjnego w inny sposób niż przez jego umorzenie.....	67
2.4. Obowiązek zamieszczenia adnotacji oraz zwrotu lub zatrzymania w aktach tytułu wykonawczego	70

2.5. Skutki ukończenia postępowania egzekucyjnego	76
Podsumowanie	77

Rozdział III

Przyczyny odmowy wszczęcia egzekucji oraz umorzenia postępowania egzekucyjnego.....

3.1. Odpowiednie zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym przepisów o umorzeniu postępowania procesowego.....	79
3.1.1. Uwagi ogólne.....	79
3.1.2. Dopuszczalność odpowiedniego zastosowania art. 199 k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym.....	81
3.1.3. Dopuszczalność i zakres odpowiedniego zastosowania art. 355 k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym	85
3.2. Przyczyny umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek.....	91
3.2.1. Umorzenie na wniosek wierzyciela (art. 825 pkt 1 k.p.c.)	91
3.2.2. Umorzenie na wniosek dłużnika z powodu przedawnienia roszczenia wierzyciela (art. 825 pkt 1 ¹ k.p.c.)	93
3.2.3. Umorzenie na wniosek dłużnika z uwagi na istnienie zastawu zabezpieczającego zaspokojenie roszczenia (art. 825 pkt 4 k.p.c.)	96
3.2.4. Umorzenie co do świadczeń wymagalnych w przyszłości (art. 883 § 2 k.p.c.)	99
3.2.5. Umorzenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego na podstawie zagranicznego tytułu wykonawczego (art. 1153 ¹⁹ oraz 1153 ²¹ k.p.c.).....	102
3.3. Przyczyny umorzenia postępowania egzekucyjnego z urzędu	106
3.3.1. Umorzenie z uwagi na niedopuszczalność egzekucji sądowej (art. 824 § 1 pkt 1 k.p.c.).....	106
3.3.2. Umorzenie z powodu braku zdolności sądowej stron oraz niedopuszczalności egzekucji z uwagi na przedmiot lub osobę dłużnika (art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.).....	110
3.3.3. Umorzenie wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.).....	117
3.3.4. Umorzenie wobec bezczynności wierzyciela (art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c.)	122
3.3.5. Umorzenie z powodu utraty wykonalności tytułu oraz uchylecia lub utraty mocy orzeczenia (art. 824 § 1 pkt 5 k.p.c.)	125
3.3.6. Umorzenie z powodu skierowania egzekucji przeciwko osobie niebędącej dłużnikiem oraz innych oczywistych sprzeczności prowadzenia egzekucji z treścią tytułu art. 824 § 1 pkt 6 k.p.c.	132
3.3.7. Umorzenie w związku z uprawomocnieniem się postanowienia o zniesieniu separacji oraz innych podobnych orzeczeń (art. 824 § 3 k.p.c.)	136

3.3.8. Umorzenie co do ruchomości niestanowiących własności dłużnika (art. 845 § 2 ² k.p.c.).....	136
3.3.9. Umorzenie po pierwszej bezskutecznej licytacji ruchomości (art. 875 § 4 k.p.c.).....	139
3.3.10. Umorzenie po drugiej bezskutecznej licytacji ruchomości (art. 877 k.p.c.).....	141
3.3.11. Umorzenie wobec osiągnięcia ceny wystarczającej na zaspokojenie roszczenia i kosztów (art. 979 § 2 k.p.c.)	142
3.3.12. Umorzenie wobec spełnienia świadczenia przed zamknięciem przetargu (art. 981 k.p.c.).....	143
3.3.13. Umorzenie z powodu bezskuteczności egzekucji z nieruchomości (art. 985 § 1 k.p.c.)	146
3.3.14. Umorzenie w związku z uprawomocnieniem się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości (art. 1070 k.p.c.)	147
3.3.15. Umorzenie obejmujące egzekucję z wierzytelności zabezpieczonej wpisem w księdze wieczystej (art. 897 § 3 k.p.c.).....	149
3.3.16. Umorzenie obejmujące egzekucję z użytkownika wieczystego (art. 1008 k.p.c.).....	151
3.3.17. Umorzenie w związku z wszczęciem egzekucji przez zarząd przymusowy (art. 1064 ⁶ § 2 k.p.c.).....	152
3.3.18. Umorzenie obejmujące egzekucję przez zarząd przymusowy (art. 1064 ¹² § 4 k.p.c.).....	154
3.4. Przyczyny umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa	155
3.4.1. Umorzenie postępowania wobec uprawomocnienia się postanowienia o ogłoszeniu upadłości.....	155
3.4.2. Umorzenie postępowania egzekucyjnego wobec uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu.....	157
3.4.3. Pozostałe przypadki umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa.....	158
3.4.4. Ocena instytucji umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa.....	158
3.5. Przyczyny odmowy wszczęcia egzekucji.....	161
3.5.1. Odmowa wszczęcia egzekucji z powodu przedawnienia roszczenia wierzyciela (art. 804 § 2 k.p.c.)	162
3.5.2. Odmowa wszczęcia egzekucji w związku z niewykazaniem przejścia uprawnień (art. 804 ² § 2 k.p.c.).....	163
3.6. Skutki umorzenia postępowania egzekucyjnego	164
3.6.1. Procesowe oraz materialnoprawne skutki umorzenia postępowania egzekucyjnego	164
3.6.2. Aktualizacja obowiązków komornika sądowego związanych z umorzeniem postępowania.....	169

Rozdział IV

Koszty postępowania egzekucyjnego związane z jego ukończeniem	173
4.1. Zasady ponoszenia kosztów postępowania egzekucyjnego	173
4.2. Obowiązek rozliczenia postanowieniem kosztów postępowania egzekucyjnego.....	188
4.3. Opłaty egzekucyjne pobierane w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego.....	191
4.3.1. Opłata pobierana w przypadku umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela oraz na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c.	191
4.3.2. Opłata pobierana w przypadku umorzenia postępowania z innych przyczyn niż wniosek wierzyciela oraz art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c.	194
4.3.3. Opłata pobierana w razie oczywiste niecelowe wszczęcia postępowania egzekucyjnego oraz wskazania we wniosku osoby niebędącej dłużnikiem (art. 30 u.k.k.)	197

Rozdział V

Środki zaskarżenia przysługujące w związku z ukończeniem postępowania egzekucyjnego.....	201
5.1. Uwagi ogólne	201
5.2. Skarga na czynności komornika sądowego.....	203
5.3. Zażalenie	218
5.4. Skarga na postanowienie referendarza sądowego	228
5.5. Nadzór sądu nad czynnościami komornika sądowego	229
Wnioski końcowe	237
Literatura	241

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa

CPC	- francuski kodeks postępowania cywilnego (Code de procédure civile)
CPCE	- francuski kodeks postępowania egzekucyjnego (Code des procédures civiles d'exécution)
dekret z 1938 r.	- dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z 21.11.1938 r. o usprawnieniu postępowania sądowego (Dz.U. Nr 89, poz. 609), nie obowiązuje
d.k.p.c.	- rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29.11.1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1950 r. Nr 43, poz. 394 ze zm.), w brzmieniu z 1.12.1932 r., nie obowiązuje
k.c.	- ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)
k.p.	- ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 1510 ze zm.)
k.p.c.	- ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.)
pr. bank.	- ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm.)
pr. rest.	- ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2022 r. poz. 2309)
pr. up.	- ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.)
r.o.s.z.p.	- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. poz. 2517)
r.s.p.e.g.	- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.07.2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia egzekucji grzywien i kar pieniężnych orzeczonych w postępowaniu cywilnym, a także kosztów sądowych w sprawach cywilnych, przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. poz. 1227)
rozporządzenie 805/2004	- rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.04.2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz.Urz. UE L 143, s. 15)

- rozporządzenie 1896/2006 – rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz.Urz. UE L 399, s. 1)
- rozporządzenie 861/2007 – rozporządzenie (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. ustanawiające europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz.Urz. UE L 199, s. 1)
- rozporządzenie 4/2009 – rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z 18.12.2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.Urz. UE L 7, s. 1)
- rozporządzenie 1215/2012 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 351, s. 1)
- rozporządzenie 606/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 606/2013 z 12.06.2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (Dz.Urz. UE L 181, s. 4)
- u.k.k. – ustawa z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2021 r. poz. 210 ze zm.)
- u.k.s. – ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2224 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1125)
- u.k.s.e. – ustawa z 29.08.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1309 ze zm.), nie obowiązuje
- u.p.e.a. – ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2022 r. poz. 479 ze zm.)
- u.BFG – ustawa z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2022 r. poz. 2253)
- z.u.SARS-CoV-2 – ustawa z 14.05.2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. poz. 875 ze zm.)
- u.SN – ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.)
- u.s.p. – ustawa z 29.06.1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 459 ze zm.)
- z.k.c. – ustawa z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1311 ze zm.)
- z.k.p.c. – ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.)
- z.u.p.e.a. – ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1553 ze zm.)
- z.u.p.e.a.2019 – ustawa z 11.09.2019 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2070 ze zm.)

- ZPO – niemiecki Kodeks postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung z 30.01.1877 r., GBGLI s. 3202)

2. Czasopisma i publikatory

- Dz.U. – Dziennik Ustaw
Dz.Urz.UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Legalis – System informacji prawnej C.H. Beck
LEX – System informacji prawnej Wolters Kluwer
MP – Monitor Prawniczy
NC – Nowa Currenda
NC DN – Nowa Currenda Dodatek Naukowy
NIER – Nieruchomości
NP – Nowe Prawo
N.Pal. – Nowa Palestra
NPC – Nowy Proces Cywilny
OSAL – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi
OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Karna
OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK-A – Orzecznictw Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
Pal. – Palestra
PES – Problemy Egzekucji Sądowej
PiP – Państwo i Prawo
POSAG – Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPC – Polski Proces Cywilny
PPE – Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPH – Przegląd Prawa Handlowego
AUWr PPIA – Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji
PPP – Przegląd Prawa Publicznego
PB – Prawo Bankowe
PS – Przegląd Sądowy
PWD – Prawo w Działaniu
Rej. – Rejent
RPEiS – Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
R.Pr. – Radca Prawny
SP – Studia Prawnicze

3. Inne

- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
SN – Sąd Najwyższy
WSA – Wojewódzki Sąd Administracyjny
SR – Sąd Rejonowy
SO – Sąd Okręgowy

WSTĘP

Temat niniejszej publikacji dotyczy problematyki związanej z ukończeniem sądowego postępowania egzekucyjnego. Zagadnienie to nie było dotąd przedmiotem kompleksowej analizy. Nie doczekało się również opracowania w formie monografii. Inaczej kwestia ta przedstawia się w postępowaniu rozpoznawczym, gdzie powstało wiele opracowań dotyczących umorzenia czy też ogólnie – zakończenia tego postępowania¹. Z tego też względu niniejsze opracowanie stanowi próbę kompleksowego omówienia zagadnień dotyczących ukończenia sądowego postępowania egzekucyjnego na podobieństwo opracowań z zakresu postępowania rozpoznawczego.

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o procesie cywilnym stanowią konstrukcję modelową dla odpowiedniego jej stosowania do pozostałych postępowań cywilnych uregulowanych w tym kodeksie. Dzieje się tak za sprawą art. 13 § 2 k.p.c., tj. nakazu odpowiedniego stosowania przepisów o procesie do innych rodzajów postępowań cywilnych, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Regulacje z zakresu postępowania procesowego mają charakter kompleksowy, a ich odpowiednie stosowanie w pozostałych rodzajach postępowań sugeruje, że te ostatnie nie mają takiego charakteru. Spostrzeżenie to należałoby odnieść również do węższego zakresu, tj. do przepisów odnoszących się do ukończenia postępowania cywilnego. Błędne byłoby jednak stosowanie tak daleko idącego uproszczenia, którego bez dogłębnej analizy materii dotyczącej innych rodzajów postępowań cywilnych nie da się zastosować. Zagadnienie to wydaje się być szczególnie ciekawe w odniesieniu do sądowego postępowania egzekucyjnego, którego związek z postępowaniem procesowym wydaje się oczywisty. Jednocześnie całość materii dotyczącej postępowania egzekucyjnego charakteryzuje szczególna specyfika, determinowana jego celem.

Główny problem badawczy stanowi ustalenie, czy przepisy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym zawierają kompleksową regulację szczególną odnoszącą się do jego ukończenia, przez co nie zachodziłaby w tym zakresie potrzeba odpowiedniego stosowania przepisów o procesie.

¹ Jako przykłady takich opracowań wymienić należy chociażby następujące monografie: A. Olaś, *Umorzenie procesu cywilnego*, Warszawa 2016; A. Gołąb, *Umorzenie postępowania w procesie cywilnym*, Warszawa 2020; I. Wolwiak, *Zakończenie postępowania rozpoznawczego*, Warszawa 2019.

Właściwe podejście do tak sformułowanego problemu badawczego wymagało dostosowania do niego struktury wyводу. W pierwszej kolejności należało ustalić, czym jest postępowanie egzekucyjne oraz jaki jest jego cel. W dalszej kolejności autorka zdecydowała się na podjęcie rozważań nad rozumieniem pojęcia ukończenia postępowania egzekucyjnego. Dopiero wówczas możliwe stało się szczegółowe omówienie tego zagadnienia.

Przeprowadzone badania mają charakter dogmatycznoprawny. Uwzględniają przy tym praktyczne aspekty stosowania prawa. Podstawową metodą badawczą jest metoda dogmatyczna, przy pomocy której analizie poddano aktualny stan prawny. Towarzyszy jej metoda prawnoporównawcza, stosowana w badaniu rozwiązań przyjętych w innych obszarach prawa krajowego oraz w wybranych państwach europejskich.

Podczas prowadzonych rozważań pojawiła się konieczność odniesienia się do rozwiązań obowiązujących w postępowaniu o zbliżonym charakterze i funkcjach. Z tego względu wybór materiału porównawczego nie był przypadkowy. Przedmiotem porównania uczyniono wybrane rozwiązania zawarte w ustawie z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Nie sprowadza się ono jednak wyłącznie do uwag natury sygnalizacyjnej. Przedmiotem oceny uczyniono ewentualną zasadność przeniesienia niektórych rozwiązań obowiązujących w postępowaniu administracyjnym na grunt sądowego postępowania egzekucyjnego. Rozważania nad regulacjami o postępowaniu egzekucyjnym stworzyły sposobność do uczynienia przedmiotem analizy również prawodawstwa państw obcych, tj. Niemiec oraz Francji.

Syntetyczny charakter publikacji obejmuje zgłębienie istoty oraz charakteru, jaki ustawodawca zamierzał nadać poszczególnym instytucjom przewidzianym w postępowaniu egzekucyjnym związanym z jego ukończeniem. Posłużenie się metodą historycznoprawną pozwoliło na zrozumienie procesów tworzenia tych instytucji poprzez sięgnięcie do ich genezy. Odwołania do rozwiązań obowiązujących pod rządem rozporządzenia z 29.11.1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego stanowiły materiał pomocniczy w rozstrzyganiu zagadnień spornych. Pełniły one również funkcję porównawczą przy ocenie zasadności dokonanych na gruncie procedury egzekucyjnej reform.

Temat monografii znajduje odzwierciedlenie w jej strukturze. Rozdział pierwszy rozpoczyna prezentacja ogólnych zagadnień dotyczących postępowania egzekucyjnego. Punktem wyjścia do dalszych rozważań było ustalenie znaczenia takich pojęć jak postępowanie egzekucyjne, egzekucja czy też sprawa egzekucyjna. W dalszej kolejności należało ustalić, jak należy rozumieć ukończenie postępowania egzekucyjnego oraz co mieści się w tym pojęciu. Pozwoliło to na przejście do szczegółowej analizy zagadnień związanych z tytułową problematyką.

Rozdział drugi dotyczy zagadnień związanych z ukończeniem postępowania egzekucyjnego w inny sposób niż przez jego umorzenie. Ponieważ ten sposób ukończenia postępowania egzekucyjnego stanowi realizację celu tego postępowania, zagadnienia z nim związane wymagały dogłębnej analizy. W pierwszej kolejności należało ustalić, jakie czynności organu egzekucyjnego są ściśle związane z chwilą ukończenia tego postępowania we wspomniany sposób. W dalszej kolejności omówieniem objęto czynności, jakie organ egzekucyjny jest zobowiązany podjąć w związku z ukończeniem postępowania.

W rozdziale trzecim podjęto próbę całościowego omówienia materii związanej z umorzeniem sądowego postępowania egzekucyjnego. Oprócz analizy porównawczej oraz historycznej, skupiono się na ocenie obowiązujących rozwiązań oraz praktycznej przydatności ich zastosowania. Przedstawiono również proponowane rozwiązania kwestii dyskusyjnych oraz praktyczną przydatność obowiązujących rozwiązań. Rozdział ten stanowi próbę usystematyzowania poglądów dotyczących dopuszczalności i zasadności stosowania w postępowaniu egzekucyjnym przepisów części ogólnej Kodeksu postępowania cywilnego. W tym obszarze dużo miejsca poświęcono kwestiom dopuszczalności odpowiedniego przenoszenia w obszar postępowania egzekucyjnego instytucji właściwych dla postępowania rozpoznawczego, takich jak odrzucenie oraz cofnięcie pozwu. Analizie poddano również zagadnienie zakresu odpowiedniego stosowania art. 355 k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym. Jedną z kwestii problematycznych stała się zasadność funkcjonowania w sądowym postępowaniu egzekucyjnym instytucji umorzenia postępowania z mocy samego prawa. W rozdziale tym autorka podjęła również rozważania nad zasadnością wprowadzenia do postępowania egzekucyjnego odmowy wszczęcia egzekucji. Instytucja ta, jako nieznaną dotąd sądowemu postępowaniu egzekucyjnego, stanowi *novum*, którego znaczenie w ramach sposobów ukończenia postępowania egzekucyjnego należało ustalić. Uwaga autorki skoncentrowała się przede wszystkim na następstwach, jakie dla postępowania egzekucyjnego powoduje odmowa wszczęcia egzekucji. Ponieważ regulacje dotyczące ukończenia postępowania egzekucyjnego znajdują się także w innych niż Kodeks postępowania cywilnego aktach prawnych, również te regulacje stały się przedmiotem zainteresowania autorki. O kompleksowości materii odnoszącej się do tytułowego zagadnienia nie przesądza wyłącznie ujęcie jej w jednym akcie prawnym. Podsumowanie rozważań stanowią wnioski oraz własne stanowisko autorki co do dostrzeżonych kwestii o charakterze spornym.

Ścisły związek z ukończeniem postępowania egzekucyjnego wykazuje obowiązek ustalenia i rozliczenia kosztów w nim powstałych. Z tego względu zdecydowano się na poruszenie w rozdziale czwartym problematyki związanej z kosztami postępowania egzekucyjnego. Rozważania ograniczono jednak wyłącznie do kosztów, które pozostają w ścisłym związku z ukończeniem postępowania. Podjęto również próbę rozwiązania praktycznych problemów związanych z wykładnią obowiązujących przepisów. Podstawowe znaczenie we wskazanym rozdziale przypisano problematyce zasad ponoszenia kosztów postępowania egzekucyjnego.

Rozdział piąty odnosi się do funkcjonujących w postępowaniu egzekucyjnym środków zaskarżenia. Analiza problematyki pojawiającej się w ramach tego zagadnienia funkcjonalnie wiąże się z rozstrzygnięciami w przedmiocie ukończenia postępowania egzekucyjnego. Konieczne było zatem skupienie uwagi na praktycznych problemach interpretacyjnych wynikających z obowiązujących przepisów oraz podjęcie próby rozstrzygnięcia kwestii najbardziej pilnych.

W podsumowaniu zawarto wnioski z przeprowadzonej analizy całości materii będącej przedmiotem rozważań. Szczególne znaczenie w tej części mają jednak postulaty *de lege ferenda*.

Niniejsza publikacja powstała jako rozwinięcie tematyki poruszonej w rozprawie doktorskiej obronionej w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Pragnę podziękować szanownym recenzentom – Pani prof. ALK dr hab. Joannie Stuzińskiej, Panu dr. hab. Marcinowi Dziurdzie oraz Panu prof. dr. hab. Sławomirowi Cieślakowi za cenne uwagi zawarte w recenzjach, które wzbogaciły niniejszą monografię. Składam również najserdeczniejsze podziękowania mojemu promotorowi prof. dr. hab. Tadeuszowi Wiśniewskiemu za opiekę naukową, wszystkie rady i wskazówki udzielone mi podczas pisania rozprawy, a także za poświęcony czas.

Szczególne podziękowania kieruję do moich rodziców, rodziny oraz najbliższych. To dzięki ich wsparciu rozwijam się zawodowo oraz naukowo.

Rozdział I

POJĘCIE I SPOSOBY UKOŃCZENIA SĄDOWEGO POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO

1.1. Zagadnienia wstępne

W. Miszewski przyjmował, że prawo egzekucyjne jest wyrazem ochrony udzielanej przez władzę państwową wierzycielowi, która polega na użyciu ustawowo przewidzianych środków przeciwko dłużnikowi, jeżeli nie spełnił on dobrowolnie ciążącego na nim w stosunku do wierzyciela obowiązku¹.

Przedmiotem niniejszej monografii są zagadnienia dotyczące ukończenia sądowego postępowania egzekucyjnego. Należy przez nie rozumieć postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, zasadniczo unormowane w przepisach części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego. Pojęcie to nie zostało zdefiniowane normatywnie. Jest ono jednak powszechnie stosowane w doktrynie oraz orzecznictwie na odróżnienie postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych od postępowania egzekucyjnego w administracji² – dla którego podstawowym źródłem prawa są przepisy ustawy z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Zastosowanie tego określenia w niniejszej monografii jest zabiegiem celowym. Akcentuje bowiem rolę organów właściwych do prowadzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego³. Przedmiotem zainteresowania autorki jest nie tylko sam przebieg postępowania, ale również czynności organów egzekucyjnych związane z jego ukończeniem. Z tego względu zasadne było posłużenie się ugruntowaną w nauce nomenklaturą. Wszakże sądowe postępowanie egzekucyjne określane jest jako zorganizowane działanie uprawnionych organów przy udziale innych podmiotów, których miejsce oraz rola w tym postępowaniu zostały wyraźnie określone⁴.

¹ W. Miszewski, *Proces cywilny w zarysie*, cz. 2, Łódź 1948, s. 17.

² Zob. A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 25.

³ Tak A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 25.

⁴ Zob. W. Berutowicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1978, s. 389.

1.1.1. Postępowanie egzekucyjne oraz egzekucja sądowa

Właściwe zrozumienie przedmiotu niniejszego opracowania wymaga usystematyzowania zagadnień terminologicznych związanych z ukończeniem sądowego postępowania egzekucyjnego. Rozważania należy rozpocząć od ustalenia, czym w ogóle jest postępowanie egzekucyjne.

W literaturze przyjmuje się, że postępowanie egzekucyjne stanowi ogół czynności procesowych normowanych przez prawo egzekucyjne⁵. E. Waśkowski postrzegał postępowanie egzekucyjne jako zespół czynności faktycznych mających na celu urzeczywistnienie uznanych przez sąd za słuszne żądań obywateli⁶. Według W. Siedleckiego przez postępowanie egzekucyjne należy rozumieć samoistne postępowanie sądowe, w którym państwo poprzez stosowanie środków przymusu ostatecznie urzeczywistnia obowiązującą w konkretnym przypadku normę prawną⁷. Zgodnie z definicją zaproponowaną przez W. Berutowicza sądowe postępowanie egzekucyjne to „prawnie zorganizowane działanie organów egzekucyjnych, z udziałem zainteresowanych podmiotów, mające na celu urzeczywistnienie konkretnej normy prawnej, ustalonej w tytule egzekucyjnym, przez doprowadzenie za pomocą prawnych środków przymusu do uzyskania przez wierzyciela należnego mu świadczenia”⁸. Tak samo definiował to pojęcie Z. Szczurek⁹. Według J. Misztal-Koneckiej postępowanie egzekucyjne to „ogół prawnie zorganizowanych czynności związanych z egzekucją podejmowanych przez strony, uczestników postępowania oraz organy egzekucyjne”¹⁰. Wreszcie A. Marciniak definiuje postępowanie egzekucyjne jako ogół prawnie zorganizowanych czynności związanych z egzekucją¹¹. W ujęciu statycznym natomiast przez postępowanie egzekucyjne należy rozumieć zespół norm procesowych regulujących uprawnienia stron, uczestników oraz organów egzekucyjnych.

Zaprezentowane definicje charakteryzuje odmiennosc w zależności od przyjętego ujęcia, w którym rozpatrywane jest postępowanie egzekucyjne (statyczne lub dynamiczne). Postępowanie egzekucyjne jest materią złożoną, zarówno pod względem funkcjonalnym, jak i normatywnym. Z tego względu żadnej z definicji nie należy przyznawać znaczenia pierwszorzędnego, lecz traktować je jako wzajemnie uzupełniające się.

⁵ Tak F. Kruszelnicki, *Zarys systemu polskiego prawa egzekucyjnego i zabezpieczającego*, Warszawa 1934, s. 6.

⁶ E. Waśkowski, *Podręcznik procesu cywilnego. Ustrój sądów cywilnych. Postępowanie sporne*, Wilno 1932, s. 3.

⁷ Zob. W. Siedlecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, red. Z. Resich, W. Siedlecki, Warszawa 1969, s. 1040.

⁸ Zob. W. Berutowicz, *Postępowanie...*, s. 382.

⁹ Z. Szczurek, *Czynności egzekucyjne. Zagadnienia ogólne*, Sopot 2017, s. 23.

¹⁰ Zob. J. Misztal-Konecka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 172.

¹¹ A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 23.

Temat tej monografii wymaga jednak spojrzenia na postępowania egzekucyjne w ujęciu dynamicznym. Autorka ma tu na myśli jego postrzeganie jako zespołu usystematyzowanych organizacyjnie czynności stron, uczestników oraz organów egzekucyjnych. Z tego względu, na potrzeby niniejszej monografii, postępowanie egzekucyjne należy rozumieć w ujęciu dynamicznym, według zaprezentowanych wyżej definicji.

W literaturze wyróżniono przy tym postępowanie egzekucyjne w szerszym oraz w ścisłym znaczeniu¹². Postępowanie egzekucyjne *sensu largo* obejmuje całość materii uregulowanej w części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego, tj. postępowanie klauzulowe, postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji oraz postępowanie w przedmiocie planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji¹³. M. Uliasz zwrócił jednak uwagę na nieprawidłowość posługiwania się kryterium normatywnym (całość materii unormowanej w części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego), jako wyznaczającym zakres postępowania egzekucyjnego *sensu largo*¹⁴. Autor przedstawił własną definicję, w której przyjął, że postępowanie egzekucyjne w szerokim znaczeniu obejmuje: postępowania w przedmiocie wydania tytułu wykonawczego, tj. postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności oraz postępowania w przedmiocie: wydania dalszego tytułu wykonawczego, wydania tytułu wykonawczego w zamian za utracony, zaświadczenia (np. art. 795¹ i 795⁴ k.p.c.), stwierdzenia wykonalności europejskiego nakazu zapłaty (art. 795⁶-795⁷ k.p.c.) oraz wyciągu (art. 795¹² k.p.c.); postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji (tzw. właściwe postępowanie egzekucyjne) oraz postępowanie w przedmiocie podziału sumy uzyskanej z egzekucji¹⁵. Ujęcie to jest bardziej precyzyjne, ponieważ eliminuje z zakresu tego pojęcia przede wszystkim materię dotyczącą powództw przeciwegzekucyjnych¹⁶.

Postępowanie egzekucyjne *sensu stricto* to postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji (tzw. właściwe postępowanie egzekucyjne)¹⁷.

Temat publikacji wymaga ograniczenia rozważań do postępowania egzekucyjnego w ścisłym znaczeniu (właściwe postępowanie egzekucyjne) oraz postępowania podziałowego. Materia dotycząca postępowania klauzulowego nie jest przedmiotem zainteresowania autorki, ponieważ wykracza poza zagadnienie tytułowe.

Postępowanie egzekucyjne jest pojęciem węższym w stosunku do postępowania wykonawczego. To drugie obejmuje swoim zakresem realizację orzeczenia w trybie eg-

¹² A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 23; J. Misztal-Konecka, *Postępowanie...*, s. 172.

¹³ Zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 23; J. Misztal-Konecka, *Postępowanie...*, s. 172.

¹⁴ Zob. M. Uliasz, *Zasada jawności sądowego postępowania egzekucyjnego w dobie informatyzacji*, Warszawa 2019, s. 210.

¹⁵ M. Uliasz, *Zasada...*, s. 210–211.

¹⁶ Zob. M. Uliasz, *Zasada...*, s. 210.

¹⁷ Zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 23; J. Misztal-Konecka, *Postępowanie...*, s. 172; M. Uliasz, *Zasada...*, s. 211.

zekucyjnym i pozaegzekucyjnym (postępowanie wykonawcze *sensu largo*)¹⁸. Postępowanie wykonawcze w ujęciu dynamicznym rozumieć należy jako akt prawny złożony z czynności wykonawczych, zmierzających do wprowadzenia w życie normy prawa materialnego zgodnie z treścią tytułu egzekucyjnego lub wykonawczego, w zależności od tego, czy wprowadzenie to jest realizowane w trybie egzekucyjnym, czy pozaegzekucyjnym¹⁹. W ujęciu statycznym prawo postępowania wykonawczego to zespół norm procesowych regulujących m.in. uprawnienia stron, organów uprawnionych do ściągnięcia należności²⁰.

Postępowanie wykonawcze obejmuje przymusowe wykonanie tytułów wykonawczych (egzekucyjnych) w drodze egzekucji oraz inne sposoby jego wykonania²¹. Do postępowań wykonawczych zalicza się m.in. postępowanie egzekucyjne, pozaegzekucyjne tryby zaspokojenia wierzyciela²², postępowania w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, (art. 598¹ i n. k.p.c.), dotyczące wykonania kontaktów z dzieckiem (art. 598¹⁵ i n. k.p.c.), postępowania w celu wykonania postanowienia o zabezpieczeniu spadku albo o sporządzeniu spisu inwentarza (art. 638² k.p.c.)²³.

Przedmiotowe uwagi mają charakter jedynie porządkujący i określający ramy niniejszej monografii. Zainteresowanie autorki skupia się bowiem wyłącznie na sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

Aby doszło do ukończenia postępowania egzekucyjnego, niezbędne jest jego uprzednie wszczęcie. W doktrynie panuje zgodność co do tego, że wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego następuje z chwilą skutecznego złożenia przez wierzyciela wniosku o wszczęcie egzekucji²⁴. Postępowanie egzekucyjne może również zostać wszczęte z urzędu – na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał bądź na żądanie uprawnionego organu²⁵. Do wszczęcia postępowania egzekucyjnego nie jest wymagana żadna formalna decyzja organu egzekucyjnego w tym przedmiocie.

¹⁸ Zob. K. Korzan, *Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 88.

¹⁹ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 88.

²⁰ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 88.

²¹ Tak A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 25.

²² Szerzej na ten temat zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 60–63.

²³ M. Uliasz, *Zasada...*, s. 214 oraz przywołana tam literatura.

²⁴ Zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 24; W. Siedlecki, *Zarys postępowania cywilnego*, Warszawa 1968, s. 478; K. Korzan, *Sądowe...*, s. 106–107; A. Stangret-Smoczyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2012, s. 317.

²⁵ Zob. W. Siedlecki, *Zarys...*, s. 478; W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa–Łódź 1978, s. 318; A. Stangret-Smoczyńska [w:] *Kodeks...*, red. J. Gołaczyński, s. 317; W. Siedlecki [w:] *Kodeks...*, t. 2, red. Z. Resich, W. Siedlecki, s. 1097.

Prezentowany w nauce ścisły związek postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego wynika z przyjęcia, że zasadniczo dopiero po zakończeniu postępowania rozpoznawczego możliwe jest zainicjowanie postępowania egzekucyjnego. Stosunek ten w okresie międzywojennym wyrażano następującą paremią: „pierwej należy sprawdzić słuszność żądania obywatela, a dopiero potem je zaspokoić”²⁶. Z tego względu postępowanie egzekucyjne często określane jest jako drugie stadium postępowania rozpoznawczego²⁷ lub ostatecznie stadium realizacji prawa do sądu²⁸. W przypadku wydania przez sąd orzeczenia zasądającego świadczenie i niewykonania go przez dłużnika, zachodzi potrzeba wszczęcia postępowania egzekucyjnego²⁹. Istotna różnica pomiędzy postępowaniem rozpoznawczym a egzekucyjnym polega na tym, że organ egzekucyjny nie może prowadzić kontroli merytorycznej zapadłego w postępowaniu cywilnym orzeczenia ani jakiegokolwiek innego tytułu wykonawczego (art. 804 § 1 k.p.c.). Inaczej rzecz ujmując, „organ wykonawczy musi uznać za prawdę i prawo to, co zostało określone w treści tytułu egzekucyjnego. W żadnym razie nie może go podważać pod względem merytorycznym [...] i udzielać dalej idącej ochrony niż została oznaczona we wspomnianym tytule”³⁰. W ostatnim czasie doszło do przełamania powyższej zasady. Szczegółowe omówienie dokonanych zmian nastąpi w dalszej części monografii. Niemniej w postępowaniu egzekucyjnym nie mamy do czynienia z rozpoznaniem sprawy w rozumieniu nadanym temu znaczeniu w postępowaniu rozpoznawczym. Istotne jest również to, że nie wszystkie orzeczenia sądowe nadają się do wykonania w drodze egzekucji. Wyroki ustalające lub kształtujące stosunek prawny lub prawo nie nadają się bowiem do egzekucji³¹.

Pomimo tak zdefiniowanego związku pomiędzy oboma postępowaniami nie występuje między nimi ciągłość. Do zainicjowania postępowania egzekucyjnego wymagany jest odrębny wniosek lub żądanie z art. 796 § 2 lub 3 k.p.c.³²

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dopuszczają również wszczęcie i prowadzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu wykonawczego lub egzekucyjnego nie pochodzącego od sądu (np. akt notarialny)³³. Postępowanie egzekucyjne pozostaje wówczas w oderwaniu od cywilnego postępowania rozpoznawczego. Postrzegając jednak postępowanie egzekucyjne w ujęciu statycznym, jako ogół norm procesowych regulujących to postępowanie, nie da się go rozpatrywać w całkowitym oderwaniu od postępowania procesowego³⁴. W myśl art. 13 § 2 k.p.c. przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w Kodeksie postępo-

²⁶ E. Waškowski, *Podręcznik...*, s. 3.

²⁷ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 90.

²⁸ Zob. J. Misztal-Konecka, *Postępowanie...*, s. 171.

²⁹ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 90–91.

³⁰ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 91.

³¹ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 92; A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 36.

³² Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 91.

³³ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 91–92.

³⁴ Por. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 38.

wania cywilnego, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Już w tym miejscu zaznaczyć należy, że przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w sprawach cywilnych zamieszczone w części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego nie stanowią regulacji na tyle wyodrębnionej, że można mówić o ich zupełnej samodzielności i odrębności. Zasadniczo, w każdym postępowaniu egzekucyjnym zachodzi potrzeba odpowiedniego stosowania wybranych przepisów o procesie. Z tego względu, analizując przebieg postępowania egzekucyjnego, nie jest możliwe całkowite oderwanie tego postępowania od postępowania procesowego. W sferze normatywnej związek ten będzie istniał dopóty, dopóki przepisy o postępowaniu egzekucyjnym nie będą stanowiły samodzielnej i odrębnej całości.

Kontynuując wątek, dopuszczalne jest również prowadzenie równoległe postępowania rozpoznawczego oraz egzekucyjnego³⁵. Chodzi tu chociażby o prawomocny wyrok, od którego wniesiono skargę kasacyjną lub skargę o wznowienie postępowania³⁶. Postępowanie egzekucyjne może wówczas toczyć się równoległe, chyba że sąd wstrzyma wykonanie orzeczenia³⁷.

Odnosząc dotychczasowe uwagi do tytułowego zagadnienia, należy przyjąć, że skoro wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego może nastąpić po zakończeniu cywilnego postępowania rozpoznawczego lub niezależnie od niego, analogicznie dopuszczalne jest ukończenie postępowania egzekucyjnego. Jego ukończenie może nastąpić także w trakcie postępowania rozpoznawczego.

W ramach postępowania egzekucyjnego wyodrębnia się egzekucję, która stanowi pojęcie odrębne, na co trafnie zwraca uwagę doktryna³⁸.

Według K. Korzana przez egzekucję należy rozumieć stosowanie przez organy egzekucyjne przymusu państwowego przewidzianego przez prawo procesowe lub inne przepisy, w celu zaspokojenia roszczenia wierzyciela zgodnie z tytułem wykonawczym³⁹. J. Korzonek egzekucję postrzegał jako wszystkie czynności władzy państwowej, których celem jest przywrócenie w drodze zastosowania przymusu, zgodności między stanem wymaganym przez prawo, stwierdzonym w orzeczeniu sądowym, innej władzy lub akcie prawnym zrównanym pod tym względem z orzeczeniami, a stanem faktycznie istniejącym⁴⁰.

³⁵ Zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 36.

³⁶ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 92; A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 36.

³⁷ A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 36.

³⁸ Zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 23–24.

³⁹ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 106.

⁴⁰ J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające kodeksu postępowania cywilnego wraz z przepisami wprowadzającymi, wszystkimi przepisami związkowymi, utrzymanymi w mocy przepisami dzielnicowymi, postanowieniami umów międzynarodowych, przepisami o egzekucji administracyjnej i skarbowej, regulaminami i t.d. oraz motywami ustawodawczymi*, t. 1, cz. 2, Kraków 1934, s. 323.

S. Dalka określił egzekucję jako praktyczną stronę postępowania egzekucyjnego⁴¹. Z kolei E. Wengerek przyjął, że egzekucja polega na zastosowaniu przez powołane państwowe organy egzekucyjne środków przymusu przewidzianych przez ustawę procesową celem spełnienia świadczeń przysługujących wierzycielowi od dłużnika, ustalonych w tytule egzekucyjnym⁴². W. Broniewicz przez egzekucję rozumiał „przymusowe urzeczywistnienie przez powołane do tego organy państwowe i w sposób prawem przepisany normy prawnej indywidualno-konkretnej o charakterze nakazującym albo zakazującym, której istnienie jest ustalone w odpowiednim akcie (tytule wykonawczym)”⁴³.

Egzekucja definiowana jest również jako całokształt środków przymusu właściwych dla określonego sposobu egzekucji, jakie organ egzekucyjny może w określonej kolejności zastosować w ramach wybranego przez wierzyciela sposobu egzekucji, w celu zaspokojenia wierzyciela zgodnie z treścią tytułu wykonawczego⁴⁴. Według A. Marciniaka egzekucja polega na zastosowaniu przez powołane do tego organy egzekucyjne przewidzianych prawem środków przymusu w celu uzyskania od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia ustalonego w odpowiednim akcie (tytule wykonawczym lub tytule egzekucyjnym)⁴⁵. We wszystkich przytoczonych definicjach podstawową cechą egzekucji jest przymus. Należy przy tym podkreślić, że prowadzenie egzekucji stanowi monopol państwowy, a stosowanie środków przymusu podlega ścisłej normatywnej regulacji. Postępowanie egzekucyjne jest uznawane za sposób przeprowadzenia egzekucji, która może mieć miejsce wyłącznie w ramach tego postępowania⁴⁶. W ramach jednego postępowania egzekucyjnego może być jednocześnie prowadzonych kilka egzekucji.

Związek pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a egzekucją jest na tyle ścisły, że egzekucja może się toczyć wyłącznie w ramach postępowania egzekucyjnego⁴⁷. Z chwilą skutecznego złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji następuje wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Dopiero w dalszej kolejności może dojść do wszczęcia egzekucji⁴⁸. Egzekucję wszczyna organ egzekucyjny poprzez dokonanie pierwszej czynności egzekucyjnej w stosunku do dłużnika⁴⁹, przy której doręcza się mu zawiadomienie o jej wszczęciu (art. 805 k.p.c.)⁵⁰. W egzekucji świadczeń pieniężnych rodzaj pierwszej czynności egzekucyjnej determinowany jest stosowanym sposobem egzekucji. W literaturze jako przykłady takich czynności wymienia się m.in. odebranie rzeczy dłużnikowi (art. 1041 § 1 k.p.c.); wezwanie dłużnika do dobrowolnego wykonania

⁴¹ Zob. S. Dalka [w:] S. Dalka, J. Rodziewicz, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Gdańsk 1994, s. 49.

⁴² Zob. E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 10.

⁴³ Zob. W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne...*, s. 293.

⁴⁴ Zob. Z. Szczurek, *Czynności...*, s. 106.

⁴⁵ A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 22.

⁴⁶ Zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 24.

⁴⁷ Z. Szczurek, *Czynności...*, s. 23.

⁴⁸ Zob. J. Misztal-Konecka, *Postępowanie...*, s. 172.

⁴⁹ Zob. W. Siedlecki [w:] *Kodeks...*, t. 2, red. Z. Resich, W. Siedlecki, s. 1105.

⁵⁰ A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 24.

czynności (art. 1049 § 1 k.p.c.); wyznaczenie dłużnikowi terminu do wykonania określonej czynności (art. 1050 § 1 k.p.c.)⁵¹. Do wszczęcia egzekucji nie jest wymagana żadna formalna decyzja organu egzekucyjnego. Wyjątek stanowi wydawane z urzędu przez sąd postanowienie o wszczęciu egzekucji przez zarząd przymusowy oraz przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 1064³ i 1064¹⁵ k.p.c.)⁵².

Zależność pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a egzekucją przejawia się w tym, że wszczęcie postępowania egzekucyjnego zawsze poprzedza wszczęcie egzekucji. Odwrotna zależność nie występuje. Oznacza to również, że postępowanie egzekucyjne może zostać wszczęte i ukończone bez przeprowadzenia egzekucji⁵³. Nie może ono jednak zakończyć się wcześniej od egzekucji⁵⁴. Natomiast dopuszczalne jest prowadzenie postępowania egzekucyjnego bez wszczęcia egzekucji, np. w razie zwrotu wniosku egzekucyjnego lub umorzenia postępowania⁵⁵.

W doktrynie przyjęto, że zakończenie egzekucji świadczeń pieniężnych następuje z chwilą uzyskania od dłużnika (względnie od osoby trzeciej) przedmiotu świadczenia, określanego ustawowo jako „suma uzyskana z egzekucji” lub „suma uzyskana przez egzekucję”⁵⁶. Postępowanie egzekucyjne przechodzi wówczas do ostatniego etapu (stadium), w którym – o ile zachodzi taka konieczność – prowadzone jest postępowanie podziałowe. Zakończenie egzekucji nie obliguje więc organu egzekucyjnego do wydania formalnej decyzji w tym przedmiocie. Dopiero konieczność ukończenia postępowania może aktualizować obowiązek podjęcia czynności decyzyjnej o charakterze orzeczniczym. Zagadnienia te będą jednak przedmiotem szczegółowych rozważań w dalszych rozdziałach niniejszej monografii.

Trafne są zastrzeżenia przedstawicieli doktryny co do zamiennego posługiwania się przez ustawodawcę terminami „postępowanie egzekucyjne” oraz „egzekucja”, co nie jest działaniem nieprawidłowym⁵⁷. Z tego względu przytoczone w niniejszej monografii zwroty należy rozumieć w kontekście, w jakim zostały zastosowane, a nie w dosłownym ich znaczeniu.

⁵¹ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, *Wszczęcie egzekucji*, Sopot 2020, s. 16.

⁵² K. Flaga-Gieruszyńska, *Wszczęcie...*, s. 19.

⁵³ Zob. J. Misztal-Konecka, *Postępowanie...*, s. 172; Z. Szczurek, *Czynności...*, s. 107.

⁵⁴ Zob. K. Korzan, *Sądowe...*, s. 107.

⁵⁵ Zob. W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne...*, s. 318.

⁵⁶ A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 24.

⁵⁷ Zob. A. Marciniak, *Sądowe...*, s. 23; K. Flaga-Gieruszyńska, *Wszczęcie...*, s. 15.

1.1.2. Sprawa egzekucyjna

W przepisach części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego funkcjonuje również pojęcie sprawy egzekucyjnej. Jego normatywna definicja nie istnieje⁵⁸, co może wpływać na to, że nie jest ono jednak rozumiane jednolicie.

F. Kruszelnicki przyjął, że sprawa egzekucyjna oznacza egzekucję⁵⁹. Według tego autora sprawa egzekucyjna jest wszczynana z chwilą zgłoszenia organowi egzekucyjnemu wniosku o wszczęcie egzekucji oraz jego przyjęcie. Należy ją więc uznać za wszczętą z chwilą przyjęcia wniosku egzekucyjnego i przystąpienia do pierwszej czynności egzekucyjnej⁶⁰.

H. Pietrkowski zwrócił uwagę, że „sprawa egzekucyjna” jest tym samym co sprawa cywilna w rozumieniu art. 1 k.p.c.⁶¹ Według niego sprawa egzekucyjna w znaczeniu materialnym, to sprawa wynikająca ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy. Natomiast sprawa egzekucyjna w znaczeniu formalnym to sprawa, która nie wynika z wymienionych stosunków, ale jest załatwiana według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego na podstawie ustaw szczególnych⁶². Ustalenie, czy mamy do czynienia ze sprawą egzekucyjną, wymaga uwzględnienia obu wymienionych kryteriów (materialnego i formalnego). W nauce procesu cywilnego już dawno dostrzeżono, że na gruncie Kodeksu postępowania cywilnego nie da się jednoznacznie określić znaczenia pojęcia sprawy cywilnej⁶³. Wola ustawodawcy każdorazowo przesądza bowiem o tym, czy konkretna sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu cywilnym, czy administracyjnym⁶⁴. Czyniąc pewne uogólnienia, można przyjąć, że na podstawie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym zawartych w Kodeksie postępowania cywilnego poszukuje się zaspokojenia roszczeń wynikających ze stosunków prywatnoprawnych, a dodatkowo – na mocy regulacji szczególnych – również publicznoprawnych⁶⁵. Postępowanie egzekucyjne służy bowiem wykonaniu orzeczeń zapadłych w postępowaniu cywilnym przed sądem powszechnym, jak i innymi organami, niektórych rozstrzygnięć zapadłych w postępowaniu karnym i administracyjnym, a także aktów powstałych na innej drodze (np. aktów notarialnych lub administracyjnych)⁶⁶.

⁵⁸ Por. postanowienie SN z 5.07.2006 r., IV CNP 25/06, OSNC 2007/3, poz. 48.

⁵⁹ Zob. F. Kruszelnicki, *Zarys...*, s. 78.

⁶⁰ F. Kruszelnicki, *Zarys...*, s. 79.

⁶¹ Zob. H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz*, red. T. Ereciński, t. 5, Warszawa 2016, s. 25.

⁶² Zob. H. Pietrkowski [w:] *Kodeks...*, t. 5, red. T. Ereciński, s. 25–26. Tak też P. Gil, *Zadania sądu egzekucyjnego w postępowaniu cywilnym – właściwość funkcjonalna* [w:] *Nowelizacja postępowania cywilnego. Wpływ zmian na praktykę sądową*, red. M. Białecki, S. Kotas-Turoboyska, F. Manikowski, E. Szczepanowska, LEX 2021.

⁶³ T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, s. 16.

⁶⁴ T. Wiśniewski, *Przebieg...*, s. 16.

⁶⁵ Zob. W. Miszewski, *Proces...*, cz. 2, s. 18.

⁶⁶ Zob. Z. Szczurek, *Czynności...*, s. 22 oraz przywołana tam literatura.